

Sygn. akt II Ca 1257/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lipca 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Iwona Siuta
Sędziowie:	SO Agnieszka Bednarek - Moraś SO Zbigniew Ciechanowicz (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sąd. Dorota Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 lipca 2014 roku w S.

sprawy z powództwa M. K. i A. K.

przeciwko Gminie M. S.

o ustalenie

na skutek apelacji wniesionej przez powoda M. K.

od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie

z dnia 28 maja 2013 r., sygn. akt I C 810/12

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od powoda M. K. na rzecz pozwanej Gminy M. S. kwotę 90 (dziewięćdziesięciu) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt II Ca 1257/13

Uzasadnienie wyroku z dnia 15 lipca 2014 r.:

Powodowie M. K. i A. K. wnieśli o uznanie wypowiedzenia umowy najmu lokalu mieszkalnego mieszczącego się przy ul. (...), a stanowiącego własność Gminy M. S. za bezzasadne. Powodowie wskazali, że nie zgadzają się z argumentacją Gminy, że mają zaspokojone potrzeby mieszkaniowe, ponieważ w Niemczech razem z dziećmi przebywają czasowo, a centrum ich spraw życiowych znajduje się w S..

Pozwana Gmina M. S. wniosła o odrzucenie powództwa i zasądzenie solidarnie od powodów kosztów postępowania. Wskazała, że w stosunku do pozwanych w dniu 4 września 2012 roku zapadł wyrok zaoczny, w którym Sąd nakazał powodom i ich małoletniemu synowi opróżnienie i wydanie spornego lokalu. Orzeczenie to stało się

prawomocne. Niezależnie od tego pozwana podniosła, że wypowiedzenie umowy najmu było skuteczne, ponieważ powodowie nie zamieszkiwali w lokalu przez okres 12 miesięcy.

Wyrokiem z dnia 28 maja 2013 roku Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie (I) oddalił powództwo oraz (II) zasądził solidarnie od powodów M. K. i A. K. na rzecz pozwanej Gminy M. S. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 24 lutego 2004 roku zawarta została między Gminą M. S. a M. K. umowa najmu lokalu mieszkalnego. Przedmiotem umowy był lokal wchodzący w skład mieszkaniowego zasobu wynajmującego, czyli Gminy M. S., a położony w S. przy ul. (...). Dla zawarcia transakcji powód podarował J. K. (1) należący do niego lokal w (...)/6, za co obdarowany doprowadził do zawarcia umowy najmu przez Gminę z powodem. Operacja ta była później przedmiotem zainteresowania (...).

Od 3 listopada 2008 roku M. K. pracuje w pełnym wymiarze czasu pracy w fabryce filcu w S. w D. - ok. 450 km od S.. Umowę o pracę ma zawartą na czas nieokreślony. Wynajmuje tam mieszkanie i mieszka z nim jego żona z dziećmi. W czasie kiedy powodowie są w Niemczech mieszkaniem najpierw przez 1,5 roku opiekowała się sąsiadka, a obecnie kuzyn powódki. Powód do spornego lokalu przyjeżdża co najmniej raz w miesiącu.

Po kontroli m.in. przeprowadzonej w dniu 25 marca 2011 roku Gmina M. S. w dniu 27 kwietnia 2011 roku wypowiedziała M. K. ww. umowę najmu z sześciomiesięcznym terminem wypowiedzenia, z powodu niezamieszkiwania najemcy przez okres dłuższy niż 12 miesięcy. Następnie, wyrokiem zaocznym z dnia 4 września 2012 roku, wydanym w sprawie I C 396/12, tut. Sąd nakazał M. K., A. K. i E. K., aby opróżnili lokal mieszkalny nr (...) położony w S. przy ul. (...) i wydali go w stanie wolnym powódce Gminie M. S.. Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 4 października 2012 roku

Po dokonaniu powyższych ustaleń Sąd pierwszej instancji doszedł do przekonania o bezzasadności powództwa opartego o treść art. 189 k.p.c. Zdaniem Sądu pierwszej instancji warunkiem skuteczności powództwa o ustalenie prawa lub stosunku prawnego jest wykazanie przez powoda interesu prawnego takiego żądania. Interes prawny zaś, o którym mowa w przytoczonym przepisie, nie może być rozumiany subiektywnie. W ocenie Sądu Rejonowego, kluczową kwestią w sprawie był fakt wydania przez tut. Sąd wyroku zaocznego, w którym nakazano powodom opróżnienie i wydania spornego lokalu. Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 4 października 2012 roku. Sąd podkreślił jednakże, że żądanie opróżnienia i wydania lokalu nie jest tym samym co żądanie ustalenia - uznania wypowiedzenia najmu lokalu mieszkalnego za bezzasadne a zatem nie można stwierdzić, iż zachodziła podstawa do odrzucenia pozwu.

Przy żądaniu opróżnienia i wydania lokalu przesłanką dla uwzględnienia powództwa jest jednakże brak tytułu prawnego pozwanych, czyli przy wypowiedzeniu umowy najmu badaniu podlega skuteczność tego wypowiedzenia. Sąd pierwszej instancji odwołał się do treści art. 366 k.p.c. stwierdzając, że wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Natomiast zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i inne organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Powagą rzeczy osądzonej objęta jest zasadniczo sentencja orzeczenia. Przyjmuje się jednak, że w takich sytuacjach, w których dla dokładniejszego określenia treści rozstrzygnięcia konieczne jest posłużenie się motywami rozstrzygnięcia, te niezbędne motywy wyroku (postanowienia) też objęte są powagą rzeczy osądzonej. Sąd pierwszej instancji stwierdził zatem, odwołując się do poglądów orzecznictwa i doktryny, że jest związany ustaleniami dokonanymi w sprawie I C 396/12 w zakresie w jakim decydowały one o rozstrzygnięciu w tamtej sprawie a zatem ustaleniami dotyczącymi skutecznego wypowiedzenia pozwanemu przez powódkę umowy najmu spornego lokalu.

Marginalnie Sąd pierwszej instancji zauważył także, że z przesłuchania M. K. wynika, że od 2008 roku jego centrum spraw życiowych mieści się w S., gdzie ma stałą pracę, wynajmuje lokal i mieszka z żoną i dziećmi.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania. Skoro roszczenie powoda zostało oddalone w całości, stronie pozwanej należał się zatem zwrot całości poniesionych kosztów, które wyniosły 180 zł.

Z powyższych wyrokiem nie zgodził się powód M. K., który zaskarżył go w całości, zarzucając:

- niewłaściwe ustalenie podstawy rozstrzygnięcia, tj. art. 189 k.p.c. przez przyjęcie, że chodziło o ustalenie istnienia umowy najmu,
- nie rozstrzygnięcie sprawy na podstawie art. 11 ust. 6 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego,
- pominięcie zasad współzycia społecznego polegające na tym, iż pozwana Gmina przez 7 lat, mimo złożonego wniosku, nie rozpatrzyła go w zakresie sprzedaży lokalu mieszkalnego na własność,
- błędne przyjęcie, iż prawomocny wyrok w zakresie nakazania opróżnienia lokalu przez powodów i oddania go najemcy stanowi przeszkodę do rozpoznania wytoczonego powództwa,
- pominięcie faktu, że powód dokonał zamiany swojego lokalu własnościowego na lokal znajdujący się w zasobie Gminy S. z zamiarem jego wykupu na własność, a strona pozwana jako strona władająca mieniem mimo istnienia uchwały Rady Gminy S. w zakresie przeznaczenia tegoż lokalu do jego sprzedaży.

Tak zarzucając powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie, iż wypowiedzenie umowy najmu lokalu komunalnego jest bezskuteczne, ewentualnie z ostrożności procesowej o uchylenie i przekazanie Sądowi do ponownego rozpatrzenia.

W uzasadnieniu apelujący wskazał, że kwestionuje stanowisko Sądu wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, iż wyrok eksmisyjny stanowi przeszkodę do rozpoznania niniejszej sprawy. Wydanie merytorycznego wyroku w zakresie żądania powoda o uznaniu wypowiedzenia za bezskuteczne stanowiłoby podstawę do wznowienia postępowania w zakresie niedoręczonego wyroku eksmisyjnego. Skuteczne doręczenie wypowiedzenia nastąpiło w roku 2012 i po doręczeniu tegoż wypowiedzenia powodowie skutecznie wnieśli powództwo o uznanie wypowiedzenia za bezskuteczne, a nie powództwo o ustalenie. Apelujący wskazał, że w zakresie art. 11 ust. 3 (apelujący błędnie wskazuje na kodeks postępowania cywilnego) wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny uznając, że część przepisu prawnego art. 11 ust. 6 jest niekonstytucyjna. Zdaniem apelującego Sąd powyższe skrupulatnie pominął i w uzasadnieniu nie odniósł się w żadnym wypadku do materii ustawy o ochronie praw lokatorów. Zdaniem apelacji, wyrok emisyjny nie może stanowić przesłanki do oddalenia powództwa ze względu na to, iż w sprawie o opróżnienie lokalu mieszkalnego nie jest rozstrzygana kwestia wstępna w zakresie rozważań czy oświadczenie o rozwiązanie umowy najmu złożone przez pozwanego powodowi jest skuteczne bądź bezskuteczne. Apelujący wskazał również na nadużycie przez pozwanego prawa podmiotowego do rozwiązania umowy o najem lokalu poprzez to, że przez 7 lat nie załatwił wniosku o wykup lokalu mieszkalnego, na który była zawarta przedmiotowa umowa najmu. Powodowie wchodząc w stronę najemcy tegoż lokalu uregulowali zaległości i przenieśli prawa własności swego lokalu na dotychczasowego najemcę tego lokalu. Wolą powodów było wykupienie tego lokalu na własność i w tym celu złożyli wnioski o wykup tego lokalu, gdzie strona pozwana jako organ mający w swym ręku prawo własności nie rozpatrzył tego wniosku przez okres 7 lat, mimo że Rada Gminy S. przeznaczyła ten lokal do sprzedaży. Powód wskazał, że opuszczenie kraju za pracą ma charakter czasowy z zamiarem powrotu do Polski przy zgromadzeniu odpowiedniego kapitału celem uruchomienia działalności gospodarczej o średniej skali. Powodowie wiążą ze S. dalsze swoje plany życiowe, a przy poważnych chorobach ich dzieci leczone są w Polsce. Dłuższe przebywanie za granicą powodów jest związane z tym, iż powodowie nie mogli uzyskać żadnej pracy w Polsce by móc zaspakajać swoje podstawowe potrzeby życiowe i zostali do tego zmuszeni sytuacją ekonomiczną swojej rodziny.

W odpowiedzi na apelację powoda, pozwana wniosła o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja powoda okazała się bezzasadna.

Sąd pierwszej instancji poczynił prawidłowe ustalenia, które Sąd Okręgowy przyjmuje za własne, co czyni zbędnym ich ponowne przytaczanie w tym miejscu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2001 roku, V CKN 348/00, LEX nr 52761, Prok.i Pr. 2002/6/40). Sąd Rejonowy powołał także prawidłową podstawę prawną wyroku, przytaczając w tym zakresie stosowne przepisy prawa oraz odwołując się do dorobku judykatury.

Sąd Odwoławczy podziela stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż podstawy prawnej roszczenia upatrywać należało w treści art. 189 k.p.c.

Przede wszystkim podstawy prawnej zgłoszonego żądania nie mógł stanowić wskazywany w apelacji przepis art. 11 ust. 6 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 150), gdyż nie tylko nie stanowi materialnoprawnej podstawy żądania ustalenia, ale w ogóle nie ma związku z rzeczywistą podstawą dokonanego przez pozwaną wypowiedzenia umowy najmu.

Podstawy takiej nie mógł także stanowić przepis art. 11 ust. 3 pkt 1 wymienionej powyżej ustawy.

W systemie prawa cywilnego bowiem, co do zasady, prawu podmiotowemu odpowiada roszczenie procesowe, realizowane w drodze powództwa o ustalenie, o zasądzenie albo o ukształtowanie stosunku prawnego. Nieważność bądź bezskuteczność czynności prawnej wypowiedzenia kwestionować można jedynie w drodze powództwa o ustalenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2011 r., sygn. II CSK 568/10, LEX nr 932343; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2002 r., sygn. V CKN 852/00, LEX nr 56024).

W myśl art. 365 § 1 k.p.c., orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Z prawomocnością orzeczenia sądowego (zarówno w ujęciu materialnym, jak i formalnym) związana jest powaga rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.), przy czym jest to konstrukcja prawna odmienna - choć ściśle powiązana - z regulacją art. 365 § 1 k.p.c. Wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Moc wiążąca orzeczenia może być rozważana tylko wtedy, gdy rozpoznawana jest inna sprawa niż ta, w której wydano poprzednie orzeczenie oraz gdy kwestia rozstrzygnięta innym wyrokiem stanowi zagadnienie wstępne. Moc wiążąca prawomocnego orzeczenia sądu charakteryzuje się dwoma aspektami. Pierwszy z nich odnosi się tylko do faktu istnienia prawomocnego orzeczenia. Zdaniem Sądu Najwyższego ten aspekt występuje, gdy w poprzednim postępowaniu, w którym zapadło prawomocne orzeczenie nie brała udziału choćby jedna ze stron nowego postępowania, a nie jest ona objęta prawomocnością rozszerzoną. Nie można bowiem takiej strony obciążać dalszymi skutkami wynikającymi z prawomocnego orzeczenia. Drugi aspekt mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia jest określony jako walor prawny rozstrzygnięcia (osądzenia) zawartego w treści orzeczenia. Jest on ściśle związany z powagą rzeczy osądzonej (art. 366 § 1 k.p.c.) i występuje w nowej sprawie pomiędzy tymi samymi stronami, choć przedmiot obu spraw jest inny. W nowej sprawie nie może być wówczas zastosowany negatywny (procesowy) skutek powagi rzeczy osądzonej polegający na niedopuszczalności ponownego rozstrzygnięcia tej samej sprawy. Występuje natomiast skutek pozytywny (materialny) rzeczy osądzonej przejawiający się w tym, że rozstrzygnięcie zawarte w prawomocnym orzeczeniu (rzecz osądzona) stwarza stan prawny taki, jaki z niego wynika. Sądy rozpoznające między tymi samymi stronami nowy spór muszą przyjmować, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto to w prawomocnym, wcześniejszym wyroku, a więc w ostatecznym rezultacie procesu uwzględniającym stan rzeczy na datę zamknięcia rozprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 12/09, LEX nr 515722). Taka jest

treść prawomocnego orzeczenia, o którym stanowi art. 365 § 1 k.p.c., a więc treść wyrażonej w nim indywidualnej i konkretnej normy prawnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2009 r., II PK 302/08, LEX nr 513001). A zatem w kolejnym postępowaniu, w którym pojawia się ta sama kwestia, nie może być ona już ponownie badana. Związanie orzeczeniem oznacza zatem zakaz dokonywania ustaleń sprzecznych z uprzednio osądzoną kwestią, a nawet niedopuszczalność prowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008 nr 1, poz. 20 oraz uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2008 r., III CZP 72/08, OSNC 2009 nr 2, poz. 20; Glosa 2009 nr 3, s. 24, z glosą M. Sieradzkiej).

Uznając, iż jedynie przepis art. 189 k.p.c. mógł stanowić materialnoprawną podstawą żądania ustalenia, iż wypowiedzenie umowy najmu jest bezskuteczne, Sąd pierwszej instancji słusznie uznał, iż w tym zakresie jest związany prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie z dnia 4 września 2012 r. wydanym w sprawie o sygn. I C 393/12. Wyrokiem tym Sąd orzekł o eksmisji powodów z lokalu mieszkalnego przy ulicy (...) w S.. Podstawą żądania wydania lokalu był zaś fakt wypowiedzenia umowy najmu na podstawie art. 11 ust. 3 pkt 1 k.p.c.

Zgodzić należało się z Sądem Rejonowym, iż powaga rzeczy osądzonej wyroku nakazującym powodowi wydanie lokalu rozciąga się również na motywy wyroku w takich granicach, w jakich stanowią one konieczne uzupełnienie rozstrzygnięcia, niezbędne dla wyjaśnienia jego zakresu. W wyroku z dnia 19 października 2012 r. (sygn. V CSK 485/11, LEX nr 1243099) Sąd Najwyższy stwierdził, iż Sąd jest związany wskazanymi w uzasadnieniu ustaleniami mającymi wpływ na końcowe rozstrzygnięcie, w szczególności ustaleniami prejudycjalnymi, których skutkiem było wydanie określonego wyroku lub postanowienia orzekającego co do istoty sprawy. Takie stanowisko Sąd Najwyższy zajął na gruncie sprawy, w której związane dotyczyły ustaleń o nieważności wypowiedzenia umowy spółki, które to ustalenia legły u podstaw oddalenia wniosku o dokonanie podziału jej majątku.

Podobnie w niniejszej sprawie, rozstrzygnięcie w przedmiocie zasadności żądania nakazania wydania lokalu wymagało uprzedniego rozstrzygnięcia w przedmiocie ważności i skuteczności wypowiedzenia umowy najmu, bowiem o fakt owego wypowiedzenia oparte zostało powództwo o wydanie. Końcowe rozstrzygnięcie w sprawie o sygn. I C 393/12 oparte zostało na prejudycjalnym ustaleniu skuteczności dokonanego przez pozwaną wypowiedzenia. Ustaleniami w tym zakresie Sąd jest związany i nie może ponownie merytorycznie orzekać w tym zakresie.

Nie sposób także podzielić stanowiska apelującego, jakoby wzgląd na zasady współzycia społecznego uzasadniał uwzględnienie zgłoszonego żądania ustalenia. Działanie pozwanej odpowiadało bowiem prawu. Trudno przy tym obarczać ją odpowiedzialnością za niedojście do skutków zapewnień jakie składał powodom J. K. (2), który uzyskał od powodów ich lokal mieszkalny w zamian za lokal komunalny. Powodowie zresztą nie naprowadzili żadnych dowodów na okoliczność ich starań o wykupienie na własność przedmiotowego lokalu.

Podkreślić należy, iż uwzględnienie powództwa prowadziłyby do sytuacji współistnienia dwóch sprzecznych ze sobą wyroków. Myli się przy tym apelujący, jakoby wydanie korzystnego dla niego rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie mogło spowodować wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem w sprawie I C 393/12. Później wykryte dowody lub później wykryty wyrok (o których mowa w art. 403 § 2 k.p.c.), to okoliczności istniejące już w czasie prowadzenia zakończonym prawomocnie postępowania, lecz wówczas stronie nie znane, nie zaś okoliczności, które powstały po wydaniu prawomocnego wyroku, co do którego wniesiona została skarga o wznowienie.

Biorąc pod uwagę powyższe, działając na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił apelację jako bezzasadną.

W punkcie II Sąd orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99 i art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

SSO Zbigniew Ciechanowicz SSO Iwona Siuta SSO Agnieszka Bednarek-Moraś